

Betraktelser från tvåmanstält

av Anna Lindblad, leg läk, Stockholm

Jag är en av de där kvinnorna i vitt som skyndar förbi i sjukhuskorridoren. En av dem som alltid ler och sällan ger upp. En sån som blir kallad "lilla vän" av de manliga överläkarna och vars rock alltid är minst fyra nummer för stor. Det är sällan rea på insikter. De här texterna kan läsas som korta betraktelser. Det gick många svarta dagar och det dröjde innan jag kunde känna lust inför arbetet. Lätt kantstött, men med ett annat lugn, rör jag mig nu genom kulvertar och korridorer. Och när jag ler kommer leendet från hjärtat.

Var sitter det onda

Smärtan i dina muskler, kommer den från din hemstad? Eller är det språket som pinar dig, oförmågan att kunna uttrycka precis just det som du egentligen vill ha sagt? Yrseln, kommer den av alltför många krångliga papper, komplicerade regler, nya system? Du har ont i magen. Tål du inte mjölken, avskildheten, tristessen, väntan på något, ett jobb? Eller är du faktiskt sjuk, kan jag hjälpa dig?

Historia

De flesta skriver inga memoarer. Deras berättelser kan bara anas i journalernas sparsamma prosa. Vår tids människoöden dokumenteras helst kortfattat i sjukhusens datasystem. Men inom varje läkare döljer sig ett bibliotek av ansikten och hemligheter, omsorgsfullt skyddade för insyn.

Att handla mot sin övertygelse

Han har druckit i 40 år och minns inte om han har kissat idag. Armen är blå och hänger i ett förband, men trots frakturen känner han ingenting. Han säger att han inte vet hur armen gick av. Jag är psykjour och träffar honom för att han har druckit i 40 åt. Ortopeden tycker inte att

de har något mer ansvar för honom; han har ju fått sitt förband och om hemsituation är ohållbar är det i alla fall inte deras sak. I remissen till psykkliniken står det att de vill att han rehabiliteras. Men från vad? Från benbrottet som förde honom till sjukhuset eller från 40 års alkoholmissbruk? Inget av dessa två är akutpsykiatriska tillstånd. Jag kan inget göra. Avdelningen måste spara sina platser till de verkligt suicidala, psykotiska, maniska patienterna som också kan komma under denna jour. Jag säger till patienten att han har rätt till god somatisk vård även om han är alkoholist, men han ser inte särskilt hoppfull ut. Han får återgå till akuten för beslut där. I efterhand får jag höra att patienten skickades hem, trots att ingen trodde att han skulle klara sig själv.

Det skär fortfarande i hjärtat när jag tänker på honom. Jag utlovade god vård, men han fick ingen. Kunde jag ha gjort annorlunda? I ett system där var och en tvingas sköta enbart sin egen begränsade uppgift är det de utsatta och mest hjälpbehövande patienterna som faller mellan stolarna.

Tvåmanstält

Landstinget förser sina anställda med uniform. Byxor och bussaronger i neutralt unisexsnitt finns för varje kroppsform. Bara läkarrocken skvallrar om status och kön. Sydd efter manliga mått i storlek 44-56 signalerar den tydligt vad som är norm. Varje kvinnlig doktor som har försökt att hitta en rock som passar vet att det är lönlöst. Vi kommer ut ur linneförrådet iklädda tvåmanstält, med fickorna hängande i knähöjd.

Lilla Anna och långa farbrorn

Överläkaren frågar personalen om de har sett den lilla flickan. Han menar mig. Jag är medicinjour på ett länssjukhus och året är 2003.

En tid senare vikarierar jag som distriktsläkare i Stockholm. Jag ber en sköterska om assistans, och inför patienten undrar hon vad "lilla doktorn" vill ha hjälp med.

Sverige är ett av världens mest jämställda länder, men kvinnliga läkare är fortfarande långt ifrån självklara.

Arbetsglädje

Det gäller att klara måndagens första timmar fram till lunch, för då vet man att resten av veckan kommer att gå bra. Så brukar det ju vara. Måndag efter lunch väntar man på kafferasten, och därefter på att få gå hem. Tisdag och onsdag tragglas igenom med vissheten att torsdagens schema är luftigare. Dessutom närmar sig arbetsveckans höjdpunkt: fredag. Fredagsfika och tidig hemgång. Bara orka skyffla undan sista arbetet före helgen. Lördag och söndag är så korta! På lördag kväll kommer tankarna på jobbet och på söndag är väskan redan packad, redo för en ny måndag då man måste orka fram till lunch. Så drar man sig fram, alltid bara en liten bit till.

Naturlig selektion

Läkare går långa jourpass på akuten och berättar gärna efteråt om hur man har ”skottat i gruvan”. Vi är mammas duktiga barn och vill gärna ha beröm.

Ibland beklagar sig kollegor över arbetstiderna, men det är sällan utan en illa dold stolthet. Så snart det talas om att avskaffa joursystemet hörs ljudliga protester. Kårens machohjältar kämpar till sista blodsdroppen för rätten att jobba ihjäl sig.

De som inte orkar med tempot sållas ut i sann darwinistisk anda. Hur många läkare ska behöva sjukskrivas, ta livet av sig eller byta yrke innan vi accepterar att doktorer är helt vanliga människor?

220 poäng senare

I skolan lärde vi oss inte hur man hjälper människor som har ont i kroppen, men vars lidande sitter i själva livet.

I skolan lärde vi oss inte hur man hjälper människor som ifrågasätter oss från allra första stund.

I skolan lärde vi oss inte att hjälpa varandra när arbetet blir alltför tungt.

Om vi åtminstone hade lärt oss att vi duger.

Tårar på toa

Utan marginaler behövs det inte mycket för att börja gråta. Hur många trötta doktorer gömmer sig inte på toaletter och i omklädningsrum medan tårarna rinner. Några minuter i ensamhet, kallt vatten i ansiktet, ett djupt andetag och det går att arbeta en dag till. Men säg inget till någon annan. Kring ämnet sårbarhet råder sträng sekretess.

Läkare hjälp dig själv

Det finns en gräns för hur många gånger en människa kan rycka upp sig och ta sig i kragen. När jag till slut söker vård föreslår sköterskan i telefonen att jag ska skriva ett recept till mig själv i väntan på en läkartid.

Jag får träffa en doktor på vårdcentralen. Han är en upptagen person, men ger mig medicin, en sjukskrivning och en telefontid. Efteråt känner jag mig värdelös, som om jag borde ha klarat det här på egen hand.

Insikt

När man ligger stilla kan man inte ta livet av sig. Det är en stor tröst när allt annat känns hopplöst.

Insikt 2

Jag finns även när jag inte presterar.

Insikt 3

Det är ögonblicken som gör livet uthärdligt.

Långt senare

En dag blir jag sugen på en viss sorts mat.

En dag skrattar jag för att något känns roligt.

En dag ser jag att påskliljorna är väldigt gula.

En dag blir jag nyfiken och vill inte längre dö.

Vitaminer

Rehabiliterad och åter i arbete träffar jag en patient som frågar:

Hur kan jag vara psykotisk när jag ser så frisk ut?

Tanken slår mig att vissa samtal är som poesi. Näringsrika.